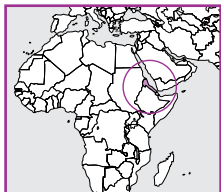

Rukojmí vlastní vlády

Eritreu téměř 20 let vedla vláda, která vznikla z osvobozenického hnutí a jejíž mandát nebyl stvrzen žádnými svobodnými a spravedlivými volbami. Politická represe nikdy neprobíhala tak otevřeně jako v prvním desetiletí nového milénia. Vláda nepřetržitě maří hospodářské i rozvojové aspirace lidí. Tváří v tvář novým sankcím, které na zemi v prosinci 2009 uvalila Rada bezpečnosti OSN, se hospodářská obnova a sociální rozvoj i nadále zdají být nedosažitelnými cíli.

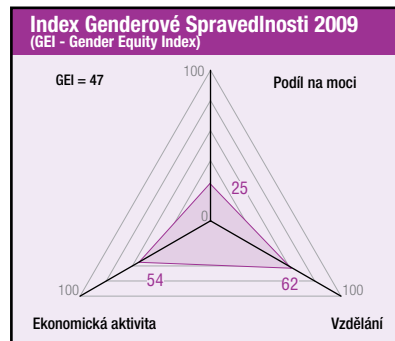
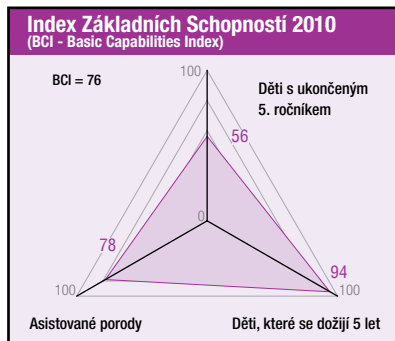
Eritrejské hnutí za demokracii a lidská práva (EMDHR)
Daniel R. Mekonnen

Eritrea je jednou z 33 nejméně rozvinutých zemí v Africe a zároveň jednou z nejzadluženějších chudých zemí na světě.¹ Pokrok směrem k mezinárodně dojednaným cílům sociálního rozvoje, jako jsou Rozvojové cíle tisíciletí, postupuje jen velmi pomalu a v mnoha ohledech se situace od stavu, který zachycovala Zpráva Social Watch 2009 (první, jež obsahovala zprávu o Eritreji), ještě zhoršila. Velká část obyvatelstva žije v bídě, která je hlavní příčinou hladovění a podvýživy.

Rozvojová politika versus lidská práva

Ačkoli následek globální hospodářské krize zasáhla i Eritreu, přímé zahraniční investice (FDI) ani rozvojová pomoc tím nijak vážně neutrpěly. Několik těžbařských společností se zabývá pátráním po ložiscích vzácných minerálů a existují náznaky, že některé z nich v blízké budoucnosti začnou s vývozem. Neexistují však ani institucionální a právní záruky, ani transparentnost požadovaná k tomu, aby tato skutečnost mohla pozitivně ovlivnit sociální vývoj. Pokud jde o oficiální rozvojovou pomoc (ODA), Evropská unie, hlavní (a možná jediný) mezinárodní dárcé, podepsala s vládou v září roku 2009 dohodu, která formalizovala příslibenou rozvojovou pomoc v hodnotě 122 milionů eur (150 milionů dolarů). Tyto prostředky jsou zemi poskytovány i přes odpor mezinárodních skupin pro lidská práva, které s ohledem na špatnou pověst Eritreje v otázkách transparentnosti pochybují o tom, zda budou opravdu použity na zamýšlené účely. Vložení tak velkého finančního obnosu do rukou vlády, která má jednu z nejhorších pověstí na světě ve věci porušování lidských práv, navíc vysílá do světa zcela nevhodnou zprávu.

Není to poprvé, kdy země obdržela obrovskou sumu ODA. Ale zkušenosti ukazují, že pokud jde o změnu životní úrovně obyčejných Eritrejců, zahraniční pomoc hraje kvůli nepovedeným hospodářsko-politickým opatřením a extrémní úrovni politické represe jen minimální roli. Možná dojde k určitému pokroku, zejména pokud jde o investice do fyzické infrastruktury jako školy, nemocnice, silnice či přehrady. Ale jen málo investic směřuje k lidem, ač právě oni by měli být příjemci zahraniční pomoci. Všechny veřejné projekty v zemi od roku 2002

byly prováděny archaickým způsobem manuální prací, včetně případů nucených prací.² To spolu s alarmujícími zprávami o porušování lidských práv přimělo tisíce Eritrejců k tomu, aby opustili zemi. Podle Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) pocházela v roce 2008 druhá největší skupina uprchlíků na světě právě z Eritreje – o azyl nově požádalo 62 700 uprchlíků z této země.³ Obyvatelstvo, které se podílí na bezprecedentním a neustávajícím exodu, nemá žádný užitek z nově vybudované infrastruktury v zemi. To je ukázkou rozvojové politiky, která není koordinována s ohledem na dodržování lidských práv.

Hladomor a zapírání

Ačkoli Eritrea leží v jedné z nejušších částí Afriky a vyskytují se zde jen slabé a nahodilé srážky, 80 % obyvatelstva je závislý na jednoduchém farmaření a obdobích deštů.⁴ Sezóna roku 2009 nebyla v tomto ohledu žádnou výjimkou, ale období sucha spolu s prudkým nárůstem ceny hlavních potravin prohloubily zranitelnost velké části eritrejské společnosti, zejména žen a dětí.⁵

Dětský fond Organizace spojených národů ve své Zprávě o humanitární činnosti 2010 poukazuje na to, že

počet dětí trpících akutní podvýživou, které byly v roce 2009 přijaty do terapeutických vyživovacích středisek, byl dokonce šestkrát vyšší než v roce 2008. Uvádí, že děti byly náchylnější k průmům a dalším infekčním chorobám, což bylo následkem akutní podvýživy, špatných hygienických podmínek a nedostatku pitné vody.

Nedostatek přístupu k vodě zhoršuje špatný zdravotní stav dětí i žen. V roce 2009 byla většina malých a středně velkých vodních nádrží buď vyschlá, nebo v nich zbývalo jen málo vody. Lidé ze zoufalství začali používat vodu z vlastních vrtů, kterou obvykle používají jen pro napájení domácích zvířat, a tím tyto zdroje ještě intenzivněji vyčerpávají.⁶

Pro rok 2010 navrhl UNICEF celonárodní plošný program doplňkové výživy, který byl zaměřen na 1 milion Eritrejců – přibližně jednu čtvrtinu obyvatelstva země – se zvláštním ohledem na děti do pěti let.⁷ Z odhadů Světového potravinového programu (World Food Programme, WFP) a Organizace pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization, FAO) dále vyplývá, že od listopadu 2009 dva ze tří Eritrejců trpí podvýživou.⁸ To znamená, že Eritrea má druhé největší procento výskytu podvýživy na světě hned po občanskou válkou zmítané Demokratické republice Kongo. Jedním z projevů této skutečnosti je dramatický nárůst počtu dětí, které žebrají na ulicích hlavního města Asmary.⁹ Vláda však přes

1 Odbor pro ekonomické a sociální otázky OSN. *Nový pohled na chudobu: Zpráva o světové sociální situaci*, New York, 2010. Ke stažení na: <www.un.org/esa/socdev/rwss/docs/2010/fullreport.pdf> (8. března 2010).

2 G. Kibreab, „Nucená práce v Eritreji“, *Journal of Modern African Studies*, 47 (2009), 64 a 67.

3 Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, „Globální trendy: Uprchlíci, azylanti, navrátkci, vnitřní vysídlení a osoby bez státní příslušnosti“, Ženeva 2009. Ke stažení na: <www.unhcr.org/4a375c426.html> (10. září 2009).

4 Nadace Bertelsmann, „Bertelsmannův transformační index (BTI) 2010: Zpráva o Eritreji“, Gütersloh, 2009, 9. Ke stažení na: <www.bertelsmann-transformation-index.de/fileadmin/pdf/Gutachten_BTI2010/ESA/Eritrea.pdf> (8. března 2010).

5 Dětský fond Organizace spojených národů, „Zpráva o humanitární činnosti: Partnerství pro děti v nouzi“, New York, 2010, 23. Ke stažení na: <www.unicef.org/har2010/files/UNICEF_Humanitarian_Action_Report_2010-Full_Report_WEB_EN.pdf> (8. března 2010).

6 *Tamtéž*, 24.

7 Jeremy Clarke, „UNICEF požaduje 24,8 milionu dolarů pro eritrejský fond“, Reuters, 4. března 2010. Ke stažení na: <www.af.reuters.com/article/topNews/idAFJ0E6230F020100304> (9. března 2010).

8 „Eritrea: Africká verze Severní Koreje?“ *The Christian Science Monitor*, 2009. Ke stažení na: <www.csmonitor.com/World/Africa/2009/1110/p06s12-woaf.html/page/2> (9. listopadu 2009).

9 N. Hirt, „V Eritreji se sny neuskutečňují: Anomie a rozklad rodiny jako důsledek strukturální militarizace společnosti“, *GIGA*

závažnost alarmujících zpráv nikdy nepřipustila, že by krize opravdu byla tak vážná. Prezident Isaias Afwerki opakovaně popřel, že by se v zemi rozmáhal hladomor, a prohlašoval, že žádný nedostatek potravin nehrozí; poslední takové tvrzení padlo na jednání s vysokými vládními úředníky 8. března 2010.¹⁰ Vláda rovněž odpřela vstup do země zástupcům některých humanitárních organizací, kteří chtěli navštívit oblasti nejsilněji postižené hladomorem.

Klesající příjmy a nadměrné vojenské výdaje

Neexistuje veřejně přístupná podoba národního rozpočtu, je tedy těžké sledovat strukturu vládních příjmů a výdajů. Některé zdroje však uvádějí, že téměř jednu třetinu národní ekonomiky představují transfery ze zahraničí.¹¹ Země má v poměru ke svému počtu obyvatel jednu z nejpočetnějších zahraničních diaspor: ze 4 milionů obyvatel jich více než jeden milion žije v zahraničí. Od eritrejské diaspory přicházejí transfery tří typů: peníze, zasílané příbuzným v zemi; peníze, které vláda oficiálně vybere na 2% daní z příjmů; a peníze vybírané na podporu „rozvojových projektů“, „národní obrany“, „fondu mučedníků“ a dalších záležitosti. Prostředky spadající do posledních dvou kategorií shromažďují eritrejské ambasády ve světových metropolích. Transfery příbuzným byly v minulosti přeposílány především prostřednictvím finančních institucí, které byly pod kontrolou vlády. Vzhledem k dlouhodobému nadhodnocování národní měny, nakfa, dnes mnoho Eritrejců využívá alternativní kanály. To způsobilo vládní pokladně znatelnou ztrátu tvrdé měny. Kromě toho se kvůli narůstající politické represii hodnota transferů spadajících do druhých dvou kategorií výrazně snížila.

Vzhledem k tomu, že eritrejská vláda patří mezi nejvíce tajnůstkářské režimy na světě, neví eritrejská veřejnost téměř nic o tom, jak a na jaké účely se státní prostředky vynakládají. Existují však zprávy, podle kterých má vláda jedny z nejvyšších výdajů na obranu na světě. Bonnské Mezinárodní centrum pro konverzi (Bonn International Centre for Conversion, BICC) ve své výroční zprávě z roku 2009 označuje Eritreu za nejvíce militarizovanou zemi na světě, zatímco Mezinárodní institut strategických studií (International Institute for Strategic Studies, IISS) ji umístil na druhé místo.¹² Z dal-

ší zprávy vyplývá, že eritrejská armáda čítá 600 000 aktivních a záložních vojáků.¹³ Obě části ozbrojených sil jsou od počátku hraničního konfliktu s Etiopií v letech 1998-2000 neustále ve stavu mobilizace, což vedlo ke zvýšení vojenských výdajů na úkor hospodářského oživení a sociálního rozvoje. Podle zprávy BICC padne na armádu 20 % eritrejského HDP, zatímco organizace Christian Solidarity Worldwide (CSW) a Human Rights Concern–Eritrea (HRC–E) tuto částku odhadují na 25 % HDP.¹⁴ Vzhledem k malému rozsahu eritrejské ekonomiky a počtu obyvatel jsou její vojenské výdaje a poměr ozbrojených sil k civilnímu obyvatelstvu více než přeměřené.

Silící mezinárodní izolace

Jen málo rozvojových zemí se dokáže vypořádat s výzvami hospodářského rozvoje bez mezinárodní spolupráce. Eritrea však nemá dobré vztahy s mezinárodní komunitou. V posledních deseti letech o ní mezinárodní média a pozorovatelé hovoří jako o „osamělém koutku světa“, „věznicí pod širým nebem“, „africké Severní Koreji“, „páříském ostrovním státě“ a „gravitačním středem všech špatných důvodů“.¹⁵ Z velké části je to způsobeno rigidní politickou kulturou vlády, alarmujícím rozsahem porušování lidských práv i archaickým a bláhovým experimentem v hospodářské samostatnosti.

Na regionální a mezinárodní úrovni byla pověst Eritreje těžce poškozena její destruktivní úlohou v téměř všech konfliktech, které se na Africkém rohu odehrávaly. Tento nestálý region byl dlouhodobě poškozován konvenčními válkami mezi jednotlivými státy, gerilovou válkou, státními převraty a revolucemi. Od vyhlášení nezávislosti v roce 1991 svedla Eritrea válku se všemi svými prostředními sousedy – s Džibutskem, Etiopií a Súdánem –, jakož i se Somálskem, se kterým ani nemá společnou hranici. Kromě toho se země dostala do ozbrojeného konfliktu i s Jemenem.

Kvůli nepřátelskému chování svých vůdců se Eritrea dostala do očividné izolace na všech regionálních i mezinárodních fórech, od Mezivládního úřadu pro rozvoj (Intergovernmental Authority on Development, IGAD), regionální organizace zemí Afrického rohu, až po Africkou unii a OSN. V roce 2009 vedlo znechucení mezinárodního společenství z destruktivních aktivit eritrej-

ské vlády k zavedení přísných represivních opatření ze strany Rady bezpečnosti OSN. Rezolucí 1907 byl na zemi uvalen režim sankcí, jehož součástí je zbrojní embargo, zákaz cestování a zmrazení aktiv.¹⁶ Druhá dvě opatření se týkají vysokých představitelů vlády a finančních institucí pod jejich přímou nebo nepřímou kontrolou.

Rezoluce 1907 byla přijata na popud IGAD a podporována Africkou unií, čímž se z ní stalo první rozhodnutí OSN, které formálně iniciovala Africká unie, ač je namířeno proti jednomu z jejích členských států. Vláda zareagovala dezinformační kampaní, jejíž součástí bylo zmanipulování eritrejské diaspor a vyvolání „davových protestů“ proti přijetí rezoluce ve světových metropolích. Existují spekulace, podle kterých se přijetí rezoluce může projevit na snížení přímých zahraničních investic, protože některá její ustanovení se týkají kapitálových toků ve vlastnictví cizích státních příslušníků a společností.

Budoucí výzvy

Země v současnosti nevydává žádná cestovní povolení pro nezávislé pozorovatele, zejména v oblasti lidských práv a politického vývoje. Kvůli tomu je i nadále extrémně obtížné vyhodnotit pokroky i nezdarů v plnění Rozvojových cílů tisíciletí, případně poskytnout věrohodný obraz situace v zemi. I přes tato přísná omezení existuje několik hodnověrných zpráv, kompilovaných nezávislými pozorovateli a think-tanky, a převážná většina z nich Eritreu popisuje jako stát neodvratně směřující k úpadku a zemi, která je už dnes předurčena ke kolapsu.¹⁷

Největším problémem je nedostatek politické vůle na straně vlády, která odmítá demokratizaci, prosazování lidských práv a liberalizaci ekonomiky. Stejně jako v předchozích letech vláda naprosto selhává v plnění závazků vůči mezinárodnímu společenství a povinnosti bojovat s chudobou, prosazovat genderovou rovnost a podporovat dodržování lidských práv. Eritrea trpí represemi vládnoucí strany, Eritrejské lidové osvobozené fronty, její zmatečné hospodářské politiky a rostoucí mezinárodní izolace. Bez mírového politického přechodu k demokracii budou tyto problémy i nadále představovat obrovské překážky v cestě země k hospodářskému oživení a sociálnímu rozvoji. ■

Working Papers, 119/2010, leden 2010, 13, 26.

10 Ministerstvo informací, „Garance nárůstu produktivity národních cílů a vizi: Prezident Isaias“, Shabait.com News, 8. března 2010. Ke stažení na: <www.shabait.com/news/local-news/1252-raising-productivity-guarantee-of-national-objectives-and-vision-president-isaias> (8. března 2010).

11 *The Christian Science Monitor*, *op. cit.*

12 BICC, „Globální index militarizace (GMI)“, 2009. Ke stažení na: <www.bicc.de/uploads/pdf/publications/jahresbericht/2009/gmi_worldmap_2009.pdf> (9. prosince 2009); IISS, *Vojenská rovnováha: Roční vyhodnocení globálních vojenských kapacit a zbrojních ekonomik*, Londýn, 2009. Ke stažení na: <www.iiss.org/publications/military-balance/> (9. prosince 2009).

13 Nadace Bertelsmann, *op. cit.*, 4, 13.

14 CSW a HRC–E, „Zpráva o dodržování lidských práv v Eritreji, předložená periodické kontrole Výboru pro lidská práva OSN“, duben 2009, 7.

15 N. Myers, „Africká Severní Korea: Eritrejská věznic pod širým nebem“, *Zahraníční politika*, červenec/srpen 2010. Ke stažení na: <www.foreignpolicy.com/articles/2010/06/21/african_north_korea?page=0,1> (8. července 2010).
R. Reid, „Traumatická transformace: Lovecká sezóna v Eritreji“, *African Affairs*, 105 (2006), 638.

16 Organizace spojených národů, UN Doc S/RES/1907, 23. prosince 2009. Ke stažení na: <www.unhcr.org/refworld/docid/4b66c06cd.html> (3. června 2010).

17 Mirový fond, Index padlých států, 2010. Ke stažení na: <www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140> (8. července 2010).